

Ks. Stanisław Nabywaniec

Międzynarodowa konferencja naukowa „Wieś polska między pierwszym rozbiorem a kongresem wiedeńskim” Kraków, 28 maja 2015 r.

Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica” zorganizowały 28 maja 2015 r. w ramach projektu badawczego „Dwór, wieś i plebania w przestrzeni społecznej zachodniej Małopolski w latach 1772–1815” międzynarodową konferencję naukową „Wieś polska między pierwszym rozbiorem a kongresem wiedeńskim”.

Celem konferencji było zaprezentowanie aktualnego stanu badań, nieznanych dotąd źródeł historycznych oraz wskazanie kierunków przyszłych studiów nad dziejami wsi i środowisk lokalnych. W szczególności zabiegano o ukazanie zasad funkcjonowania dworu, plebanii i wsi w przed- i porozbiorowych warunkach prawno-politycznych. Starano się też zwrócić uwagę na wpływ epoki na przestrzeń społeczną i gospodarczą wsi i środowisk lokalnych. Kolejnym zagadnieniem podejmowanym przez uczestników konferencji było oddziaływanie reform społecznych i gospodarczych z lat 80.–90. XVIII w. na wzajemne relacje pomiędzy szlachtą, chłopami, duchowieństwem, mieszczaństwem i innymi grupami społeczno-gospodarczymi.

Otwarcia konferencji dokonał dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego dr hab. Sławomir Sprawski. Następnie wygłoszony został referat inauguracyjny *Między rozbiorem pierwszym a... szóstym. Dzieje polskie lat 1772–1815 w refleksji historiograficznej Joachima Lelewela*. Po nim nastąpiła prezentacja referatów uporządkowanych i wygłoszonych w czterech panelach. Pierwszy panel został zatytułowany „Źródła”. W jego ramach wygłoszonych zostało 5 referatów, referentami 4 z nich byli prelegenci z Ukrainy z Centralnego Archiwum Ukrainy we Lwowie, Polskę reprezentował zaś przedstawiciel Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. W drugim panelu „Reformy i wojny” zabrali głos trzej referenci z trzech ośrodków naukowo-badawczych w Polsce: Instytutu Historii PAN w Warszawie, Uniwersytetu

Jagiellońskiego i Uniwersytetu Śląskiego oraz jeden przedstawiciel ośrodka zagranicznego – Uniwersytetu Karola w Pradze. Naukowcy reprezentujący Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Śląski oraz inne ośrodki naukowe w Tarnowie i Krakowie wygłosili 4 referaty w trzecim panelu „Szlachta, chłopci”. Najmniej liczną obsadę prelegentów miał ostatni panel „Plebani”. Wystąpiło w nim tylko dwóch referentów z Uniwersytetu Jagiellońskiego i z Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Tematy wygłaszanych referatów oscylowały wokół funkcjonowania miasta, dworu, plebanii i wsi w latach 1772–1815. Wskazywano między innymi na ograniczenie samowoli dziedzica, zmniejszenie wymiaru świadczeń na rzecz dworu oraz wysokości świadczeń na rzecz państwa. Innym obszarem podejmowanym w badaniach referentów był wpływ przemian okresu końca XVIII i początków XIX w. na zmiany położenia prawno-politycznego ludności wiejskiej; działania szlachty i duchowieństwa na rzecz zachowania, utrzymania lub wzmocnienia swojej pozycji społecznej w nowych realiach politycznych; podejmowanie modernizacji gospodarki rolnej; aktywność społeczna i gospodarcza poszczególnych grup społecznych i jednostek, aktywizacja społeczności wiejskiej w zakresie obrony swych interesów ekonomicznych i prawnych przed szlachtą; tworzenie się elity wiejskiej, nowy kształt relacji chłopci – szlachta, chłopci – inne grupy społeczne, szlachta – duchowieństwo, szlachta – urzędnicy państwowi, a także ich rywalizacja o „rząd dusz” nad chłopami. Zainteresowaniem badawczym uczestnicy konferencji objęli również bariery w rozwoju społecznym i gospodarczym, wskazując na takie determinanty jak: granice polityczne, wojny, przemarsze wojsk, świadczenia na rzecz armii, klęski elementarne. Nie pominięto też w referatach zagadnienia wpływu reform społecznych i gospodarczych z lat 80.–90. XVIII w. na wzajemne relacje pomiędzy szlachtą, mieszczaństwem, chłopami a duchowieństwem, wskazano ponadto na różne modele rozwoju stosunków społecznych w warunkach prawno-politycznych I Rzeczypospolitej oraz państw zaborczych.

Po trzecim i czwartym panelu uczestnicy konferencji mieli możliwość zabrania głosu w dyskusjach, podczas których rozwinęła się interesująca wymiana opinii i poglądów. Druga dyskusja zawierała również podsumowanie konferencji i stanowiła jej zakończenie.